

sem tartalmaz, s főleg két irányban rekrimináló. Még pedig abban, hogy a Horvátországban mutatkozó bizonyos tendenciákra hivatkozik, és hogy visszautasítja a külső befolyásokat.

Ez elsöre nézve kijelentjük, hogy az ezekre való hivatkozás értékét legjobban az illusztrálja, hogy miniszterelnök úr meg sem kísérelte, hogy konkrétul beszéljen, és azt tartjuk, hogy nem méltó egy népképviselőhöz, hogy fontos állami tények tárgyalása alapjául kombinációkat és ellenőrizhetetlen híreket fogadjon el.

A másodikra nézve pedig kiemeljük, hogy a miniszterelnök úr szem elől téveszti nemcsak az összes kultúremlékek nemzetközi szolidaritását a jog és az erkölcs terén, mely a társadalmi haladás eredménye, hanem azt a tény is, hogy a Dalmát királyság jogilag Horvátország és Szlavonia alkatrésze, és ezzel az egész állami közösségnek is alkatrésze, ami a Wekerle-kabinet minisztereit is arra indította, hogy Horvátország és Magyarország ügyeiről dalmáciai testvéreinkkel is tárgyalásokba bocsátkoztak. Kinck lehet Horvátországot kivéve, nagyobb érdeke Horvátország alkotmányos életében és haladásában Dalmáciánál, melynek visszacsatolását a kiegyezés garantálja?

Hogy dalmáciai testvéreink még mindig túl, Ausztriában kénytelenek a saját és a mi ügyeinkről tárgyalni, ez csak annak a bizonyítéka, hogy mennyire sikeres a diktálás és a királyi biztosság politikája, melyet Horvátországban a magyar kormányok folytatnak. Mi ugyanazon az alapon, vagyis az 1868 : I., illetve XXX. t.-cikk alapján állunk, mint a miniszterelnök úr, de követeljük, hogy a horvát kérdés tárgyalassék végre már komolyan, és pedig a testvéri egyetértés érdekében, hogy a kiegyezési sérelmek, melyek akadályai a horvát kérdés egyetértő megoldásának, küszöböltessenek ki, s hogy ezután az összes vitás kérdések oldassanak meg. Mindaddig, amíg Horvátországban királyi biztosság van, be kell látnia a miniszterelnök úrnak és e t. Háznak, hogy mi nem hihetünk az ő komoly akaratában, hogy ezt a dolgot a jogegyenlőség és a testvéri egyetértés szellemében szeretné elintézni.

A miniszterelnök úr ugyan hangsúlyozta ezt az akaratot szavakkal, és a legnagyobb előzékenységet ígerte Horvátországnak, de miután e szavak és a jelenlegi állapot között olyan nagy diszharmonia uralkodik, s miután a miniszterelnök úr Horvátország követeléseit tekintetben semmi konkrét dolgot nem mondott, mi addig, amíg ebben a tekintetben nem ismerjük az ő konkrét álláspontját, melyhez képest mi is állást foglalhatnánk, de különösen addig, míg Horvátországban királyi biztosság van, nem lehetünk bizalommal a jelenlegi kormány iránt. *(Helyeslés a horvátoknál.)*

109

A horvát szocialista-anarchista frakció budapesti sajtóorgánumának közleményei a horvátországi ex lex elleni külföldi délszláv munkásdemonstrációkról¹

A

1912 máj.

A Budapesten megjelenő „Nova Borba” (Új Harc) horvát nyelvű szocialista-anarchista lap beköszöntő közleménye a horvátországi önkényuralom elleni küzdelem feladatairól²

A horvátországi viszonyok arra készítették a Budapesten élő, Horvátországból származó elégtelenek csoportját, hogy az önkényuralom elleni harcot a havonta egyszer megjelenő „Nova Borba” című lappal elősegítsék. Ez az első szám, a következő pedig júniusban jelenik meg. A „Nova

¹ A horvát szocialista-anarchista frakció 1912—1913-ban több mint egy éven át, rendszertelenül megjelenő, horvát nyelvű havilapot adott ki Budapesten. A *Nova Borba* a Magyarországi Szociáldemokrata Párt Conti utcai nyomdájában (későbbi Világosság nyomda) készült, előfizetési díjait is ide irányították. A lap feltehetően a Szociáldemokrata Párt jelentős anyagi támogatásával jelent meg, annak ellenére, hogy nem állt osztályharcos alapon, és a délszláv szövetséges köztársaságról vallott nézetei is szemben állottak az ausztrómarxista (*Renner, Bauer* stb.) befolyás alá került magyar szociáldemokrata pártvezetés nézeteivel. — A *Nova Borba* egész fennállása alatt éles küzdelmet folytatott a Cuvaj-féle királyi biztosság népelnyomó és törvénytelen uralma ellen. Olyannyira, hogy voltaképp ez volt alapprogramja: Cuvaj megbuktatása — központi célkitűzése. A lap irányzata a délszláv egység megvalósí-

Borba" céljáról és programjáról felesleges szót szaporítanunk. Ennek a számnak a tartalma tükrözi mindkettőt. Aki ellene van a nép elnyomásának és az alkotmányos jogok megnyirbálásának, segítse törekvésünket. Azon leszünk, hogy fondorlatosabbak legyünk Cuvaj kémjeinél, hogy Horvátországot és Szlavóniát elláthassuk illegális sajtóval. Az egyes számokat bizalmas úton megküldjük mindazoknak, akik a „Nova Borba” címére egy koronát beküldenek. Az előfizetés a következő címre küldendő: Grünhut Jakab, Budapest VIII. Conti u. 4.

B

1912 máj. 5

A „Nova Borba” beszámolója a horvátországi önkényuralom ellen tiltakozó belgrádi szocialista naggyűlésről¹

Belgrád város proletariátusa testvéri együttérzését nyilvánította Horvátország és Szlavonia dolgozó népével, amikor május 5-én nagy tiltakozó népgyűlést rendezett a Horvátországban uralkodó zsarnokság ellen. A szerb szociáldemokrata testvérpárt elvtársi érzéséről tett tanúságot a horvát proletariátus iránt, és ez a legnagyobb elégedettséget és testvéri hangulatot kelti a horvát dolgozó nép körében is. Minthogy a horvát-szlavonországi szociáldemokrata párt, Juraj *Demetrović* György elvtársat küldte ki, ez a gyűlés egyben a szerb — horvát proletáregység és szolidaritás fényes tüntetése is volt.

A demonstráció lefolyásáról a következő rövid tudósítást adjuk.

A gyűlést vasárnap, május 5-én délelőtt 9 óraker nyitották meg a szocialista Népház termében. Körülbelül ezerötszázan vettek részt, akik az említett termet zsúfolásig megtöltötték. A gyűlésen Majdanac elvtárs elnökölt. *Triša Kaclerović*, valamint *Dragiša Lapčević* népképviselő elvtársak szólaltak fel és a horvát szociáldemokrata párt részéről Juraj *Demetrović* elvtárs.

Kaclerović elvtárs — nagy vonásokban — a következőket mondotta:

Ausztria-Magyarország bécsi és pesti urai szörnyű hajszát indítottak Horvát-Szlavonország egész népe ellen, melynek az élethez és a fejlődéshez szükséges legelemibb szabadságot és jogot sem adják meg. Ma Horvátországban és Szlavóniában a szerbek és a horvátok számára — pedig ez egy és ugyanazon nép, bár különböző néven nevezik — nincs szabadság és nincsen jog. Itt a szerbet, illetve horvátot, ha nemzeti önkormányzatáért, a nép jogaiért küzd, nem veszik emberszámba, hanem rabnak tekintik. A szerb népet, mely ezekben az országokban munkájával, életével és küzdelmével bizonyította a legmagasabb kultúrához és civilizációhoz való jogát, s azt, hogy egy sorban áll Európa más civilizált népeivel, ezt a szerb népet a magyar és osztrák hatalmon levők, a mágnások, a bürokraták és a tőkés fosztogató klikkek kirekesztik az élethez való jogból, és megtagadják tőle a szabad, autonóm, népi, politikai, gazdasági és kulturális fejlődés legelemibb feltételeit.

tásáért folyó, köztársasági szeparatista irányzat volt, amit a Nova Borba egyik vezércikke így juttat kifejezésre: „Ha 1848 még egyszer teljes nagyságában megismétlődik és ha az ausztria-magyarországi börtön elnyomott és rabul ejtett népei megismétlik igazságos harcukat, forradalmunk célja, aranyalapja és vörös zászlaja ez legyen: Éljen a délszláv köztársaság!” (*Živjela republika* — Éljen a köztársaság — Nova Borba, 1912. júl. 1; 2. sz.) — A horvát szociálanarchisták lapja ugyanakkor hosszabb cikkben foglalkozik a horvátországi ex lex bekövetkeztével előállott helyzettel, megállapítva, hogy a horvát munkásság tulajdonképpen csak szakmailag fejlett és szervezett, a horvát proletariátusnak azonban nincs legális politikai szervezete (az anarchista frakció a szociáldemokrata pártot nem tekintette ilyennek), amiért is a lap, a szakmai szervezkedés vagy osztályszempont által nem korlátozott, a délszláv szövetséges köztársaság alapjára helyezkedő illegális politikai szervezet kiépítésében látta az ellenállás bázisát. (*Što nám fali?* — Mi hiányzik nekünk? — Nova Borba, 1912. júl. 1; 2. sz.) A Nova Borba minden közleménye ezt a célkitűzést szolgálta, mint azt a szerbiai és a tengerentúli délszláv munkásmozgalom között határozatai (B és C irat) mutatják. — A lap szeparatista forradalmi irányzatát a Lajtán túl csakhamar felismerték. A bécsi belügyminisztérium már az év dec. 26-án megvonta a Nova Borbától „az osztrák örökös tartományokban való postai terjesztés jogát”. (Vö. *Austrijsko ministarstvo protiv „Nove Borbe”*. — Az ausztriai minisztérium a „Nova Borba” ellen — Nova Borba 1912. dec. 30; 7. sz.)

² A közlemény eredeti címe és lelőhelye: *Objava* — Hirdetmény. — Nova Borba, 1912. máj.; 1. sz.

¹ A közlemény eredeti címe és lelőhelye: *Protiv tiranije u Hrvatskoj i Turskoj* — A horvátországi és törökországi zsarnokság ellen. — Nova Borba 1912. máj.; 1. sz. — Az irat időpontjául a belgrádi szocialista naggyűlés dátumát vettük.